

Gods genade verheerlijkt in de bekering van

Jan van Esch

te

Wijk

Door

M. VAN ESCH - DE RUITER

Met voor en naschrift van ds. Chr. Van Dam te Werkendam

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

AAN DE LEZER

Op verzoek van de ouders nam ik inzage in de aantekeningen, die door de moeder van dit bevoorrechte kind zijn gemaakt, over de wonderlijke betoning der Goddelijke genade tijdens de ziekte en bij het sterven van haar innig geliefde jongste zoon.

Aangezien wij alles van nabij zijn nagegaan, en zelf verwaardigd zijn geworden met werkzaamheden aan Gods genadetroon, eerst op de kansel in het ambtelijk gebed, waarbij de Heere kennelijk opening gaf, en verder op een nacht, logerende bij ouderling **Schreuders**, mogen we volledig vertrouwen hebben dat hier een Godswerk verheerlijkt is, zodat we het verzoek om de aantekeningen voor de pers gereed te maken niet hebben durven afwijzen.

Hetgeen werd aangetekend is onveranderd weergegeven, behoudens een paar kleine taalkundige wijzigingen, en vermeerderd met enkele mededelingen aangaande de begrafenis. Hoewel erkennende dat aan bekeringsgeschiedenissen het gevaar verbonden is van mensenverheerlijking, meen ik toch dat bij de aantekeningen daar niets van blijkt, en dat geen andere bedoeling er toe heeft geleid, dan alleen te verhalen wat Gods genade vermag, ook in jeugdige personen. De ere Gods, en de blijdschap des harten over deze gezegende uitgang uit een wereld vol zonden, is alleen de drijfveer. Daar komt nog bij, dat ons jonge vriendje de laatste dagen grote behoefte had om jong en oud ernstig te vermanen en te waarschuwen voor de eeuwigheid, ondanks het ontzaglijke lijden en zijn zeer moeilijk lichaam, zodat het hem ook zeker zou verblijden, indien hij het weten kon, wanneer vooral jonge mensen mochten lezen wie de Heere voor hem heeft willen zijn, opdat er nog eens enige zegen mocht afdruppen voor deze of gene, en er werkzaamheden mochten geboren worden aan de troon der genade.

Het zal de lezer ongetwijfeld opvallen dat er op verzoek van Jan in de huiselijke kring vaak Psalmen gezongen werden. Om alle misverstanden te voorkomen wil ik daarover iets zeggen. Wanneer men de moeder en vader kent, en ook Jan gekend heeft, zal men dadelijk toestemmen dat het niet is geweest een hedendaagse wijze van doen, waarbij men meent zingende ten hemel in te gaan zonder grond, maar dat Jan een bijzondere liefhebber was van Psalmgezang, en de verzen die gezongen werden de weergave waren van hetgeen hij in zijn hart gevoelde. Als kind van nog geen vijftien jaren was het hem gemakkelijker zijn innerlijke gevoelens te vertolken door het opgeven van een hem passend versje, dan in zelfgekozen woorden het te bespreken. En uit de vrucht is gebleken dat lichtvaardigheid niet de oorzaak was, maar innerlijke behoefte des harten, gelijk al Gods volk in deze streek van harte zal toestemmen.

De Heere moge uit vrije ontferming dit kleine boekje willen stellen tot een zegen voor degenen die het zullen lezen, en vooral jonge mensen mochten eens recht jaloers worden op hetgeen Jan van Esch ten deel gevallen is. Ze mochten beseffen hoe nietig en ijdel de wereld buiten God is, en dat een kruimel ware genade groter rijkdom is dan al de schatten dezer wereld, en het eens in waarheid kregen te wenden tot Dien God, Die machtig is te verlossen van zonde en dood, en Die waardig is gediend en gevreesd te worden, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf. Want de Heere is een dienenswaardig Wezen, en in de Zoon Zijner liefde een barmhartig God voor allen die zichzelf mogen leren kennen als arme, verloren schepselen, en die zich in waarheid voor hem leren vernederen met belijdenis van hun zonden, en die vergeving mogen leren zoeken in het Bloed des Lams. Laten we dan de moeder aan het woord, om haar eenvoudige, onopgesmukte mededelingen te doen.

Waarde lezer,

Onder biddend opzien tot de Heere om indachtig makende genade, wens ik dan te verhalen hoe de Heere ons jongste zontje na een langdurige, smartelijke ziekte, die hij door ondersteunende genade geduldig heeft gedragen, tot Zich heeft genomen.

Jan werd geboren de 17^e Juni 1934, en is overleden de 7^e Maart 1949. Hij was een flinke, heldere jongen, en hij heeft van tevoren niet veel zieke dagen gekend. Hij was stil van aard, en verder voor iedereen altijd goed en behulpzaam, zodat hij tot vreugde zijner ouders opgroeide.

Toen hij veertien jaar geworden was, is hij van school gegaan en had als zijn beroep gekozen om kleermaker te worden, maar omdat hij er al zo slecht uitzag, hadden wij nog even gewacht om een baas voor hem te zoeken, daar wij meenden dat binnenwerk niet goed voor hem zou zijn. Maar al spoedig zou blijken de Waarheid van des Heeren Woord: "Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten, en Mijn wegen zijn niet uwe wegen".

Jan kreeg namelijk een dikte in zijn hals en begon er zeer slecht uit te zien, zodat we genoodzaakt waren met hem naar het ziekenhuis te gaan voor onderzoek. Dat onderzoek viel niet mee, want ik moest hem daar achter laten, temeer, daar ik een gevoel kreeg dat ik hem zou moeten missen.

Na vier dagen mocht hij weer naar huis, maar bij dat onderzoek was gebleken dat Jan aangedaan was met kanker in al zijn klieren. Al spoedig wisten wij van de huisdokter dat hij er van zou moeten sterven, en dat het een zeer smartelijk lijden zou worden. Dat was een hele zware slag voor ons, en ik dacht dat ik dat nooit te boven zou kunnen komen, want het was mijn Benjamin, waarvan ik zoveel hield, maar het grote wonder was, dat er geen opstand in mijn hart was, maar dat ik mij met al zijn smart, en met mijn kind en zijn noden, en voor zijn eeuwig zielenheil tot de Heere kreeg te wenden, en de Heere mij zulke goedertieren gedachten gaf van Hem, dat Hij de mensenkinderen niet van harte plaagt of bedroefd, maar dat Hij dat doet tot hun nut.

Ik mocht vast geloven dat de Heere er iets mee te zeggen had, maar wist niet of het Jan zou zijn of iemand anders uit ons gezin of uit de gemeente, want ik was, gelijk Hanna, een vrouw bezwaard van geest, en ik bad om een kind, maar niet gelijk zij, een kind in de natuur, maar om een kind in de genade. De nood van zijn ziel werd mij opgebonden, en de genezing van zijn lichaam kwam geheel weg te vallen, daar we toch eenmaal sterven moeten, hetzij dan jong of oud.

In die dagen mocht ik **ds. Van Dam** ontmoeten, en kon mijn gehele hart voor hem bloot leggen, en hij mocht mede een lastdrager worden aan de troon der genade. 's Zondags preekte ds. Van Dam bij ons in de gemeente te **Veen**, en toen mocht hij hem zo bijzonder opdragen in het gebed, dat opgemerkt werd; en toen er in de week daarop veel volk kwam kijken, waarvan sommigen dachten dat er met Jan iets gebeurd was, kwam de vijand van binnen mij wijs maken dat ik Gods knecht zo maar wat had voorgepraat, maar dat Jan net was als anders, enz. Dat kon ik niet tegenspreken, Jan wás ook net als anders, maar ik had ook alleen mijn werkzaamheden verteld, en niet gezegd dat er aan mijn kind reeds wat gebeurd was. Maar ik mocht mij weer met alles tot de Heere wenden, en toen werd ik bepaald bij Genesis 1:2, 3: *"De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op de afgrond, en God sprak: Er zij licht, en daar was licht."* Toen kreeg ik te geloven dat de Heere maar had te spreken, en dat het dan in zijn hart ook licht zal wezen, al was het dan van nature ook duisternis.

Het kind bleef intussen heel gewoon. Ik zei wel eens tegen hem: Jan, als je nu eens niet meer beterde, wat dan? En dan was hij wel bevreesd voor de dood, want hij wist wel dat hij onbekeerd was, maar het drong niet tot hem door dat hij zou gaan sterven, omdat hij zich niet ziek gevoelde, en niet wist wat hij mankeerde. Tweemaal per week gingen wij met hem naar het ziekenhuis om hem te laten bestralen, en het scheen wel dat het hielp, want zijn hals werd weer dunner en het eten ging beter, en hij zei dan wel eens: Als ik de kinderen zie spelen, zou ik weer mee willen doen, hoewel ik de laatste tijd geen zin meer in spelen had. Dus dacht hij zelf dat hij beterde, maar toch heb ik zelf nooit kunnen geloven dat hij beteren zou. Korte tijd daarna werd ik bepaald bij Zacharia 8 : 5 e.v.: "En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op haar straten. Alzo zegt de Heere der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? Spreekt de Heere der heirscharen."

En daar ben ik later weer eens bijgebracht, toen het kind stierf. Het eerste wat ik van hem gehoord heb was op een Zondagavond. Toen wij als naar gewoonte Gods woord lazen, begon hij hard te huilen, en toen ik hem vroeg wat hem scheelde, zei hij dat hij het niet durfde zeggen, maar omdat ik bleef aanhouden zei hij dat hij mij dat zou vertellen als ik met hem alleen was, want dat niemand het mocht weten.

Toen de andere huisgenoten later naar de kerk waren, ging ik bij hem zitten, en vroeg: "Jan waarom ben je nu zo bedroefd?" Hij zei: "Ik durf het haast niet te zeggen. Vader heeft daarnet gelezen: "dat gij ook anderen gevloekt hebt", en dat heb ik ook gedaan, ik heb u en vader allebei gevloekt. O, Moeder, zou u het mij willen vergeven? Want ik vind het zo verschrikkelijk", en onder een vloed van tranen heeft hij zijn zonden beleden.

Ik zei: "Ja Jan, ik wil je alles vergeven, als je er berouw over hebt, maar hoe kwam dat dan, dat je dat gedaan hebt, want ik dacht dat je zóveel van me hield, dat je dat niet gedaan zou hebben."

"Ja, zei hij, als ik eens iets wilde dat van u niet mocht, dan werd ik wel eens kwaad op u, en dan zei ik: Ik mag nooit iets van dat lelijke wijf. O moeder, zullen we samen de Heere bidden of Hij het me ook vergeven wil?"

Hij zei: " Nu moet ik vader ook nog om vergeving vragen als hij thuis komt", en dat heeft hij ook gedaan, en ook weer samen de Heere om vergeving gevraagd.

Dus, kinderen, die dit leest, als je ouders je soms vermanen en van kwade wegen af willen houden, weet dan dat ze dat doen voor je bestwil, en niet om te plagen, want Jan heeft later ook nog gezegd: "Moeder, wat ben ik toch blij dat u mij alles niet toegelaten hebt, want dan waren mijn zonden nog al meer opgestapeld geworden."

Toen ik er later stil over na zat te denken, en ik blij was dat de Heere hem schuldenaar gemaakt had, vroeg hij: "Moeder, bent u nog boos op me?"

Ik zei: " Nee Jan, ik heb je alles vergeven, want ik weet dat alle kwaad ook in jouw hart woont, en de Heere wil je ook alles vergeven, als jij maar met waar berouw tot Hem mag gaan." We hebben toen samen nog een stukje gelezen uit het boek van **ds. Fraanje**, van de *catechisatiën*, en wel over de *roeping*, en als we dan daarover spraken, hoe dat bij Gods volk toegaat, dan luisterde hij daar zo graag naar, want die lessen zijn zo eenvoudig, en voor kinderen geschreven. Ook voor mezelf heb ik er veel uit mogen leren.

Kort daarna is er weer een zuster van mij geheel onverwacht gestorven, zij was negen en veertig jaar oud, en zij is in een operatie gebleven. Wij waren er erg van aangedaan, en vooral Jan had het erg getroffen, want die was zelf ook ziek, en hij kreeg de dood

voor ogen. Ik was nog even bij de familie geweest toen het lijk was thuis gebracht uit het ziekenhuis, maar de gesprekken waren niet helemaal in vereniging, want het waren Gereformeerde mensen, die door aannemen en geloven zalig denken te worden, zonder ooit een waar zondaar voor God, door de krachtadige werking van Zijn lieve Geest, gemaakt te zijn.

Ik schrijf dit hier niet om iemand te kwetsen, dat is de Heere bekend, maar omdat ik er voor mezelf het tekort in heb leren kennen, en omdat er in onze dagen zoveel bekeringen zijn die niet uit God, maar uit de mensen zijn, en er daarom velen bedrogen zullen uitkomen, en het te laat zullen zien dat ze een onhoudbare grond voor de eeuwigheid hebben. Daardoor moest ik al maar vragen: "Heere, als U ooit nog eens op mijn kind zou willen neerzien in ontferming, bekeer hem dan toch, zoals Gij al Uw oude volk bekeerd hebt", en toen ik daar zo onder liep te zuchten, kwamen mij deze woorden voor mijn aandacht:

... voor elks gezicht

Doen dagen als de morgenzonnestralen

En blinken als het helder middaglicht.

Toen kreeg ik hoop dat de Heere het doen zou, maar het moest alles nog gebeuren, want tussen de belofte en de vervulling kan soms nog heel wat plaats vinden.

Maar om op Jan terug te komen, die was zo met vreze vervuld, dat hij niet meer durfde te gaan slapen, ik moest steeds bij hem blijven. Ik vroeg hem hoe dat kwam dat hij zo bang was. Hij zeide: "Ik ben zo bang voor de dood, want daar sterven zoveel mensen, en o, moeder, als ik ook eens moest sterven, en ik ben onbekeerd?" En dan vroeg hij om samen te bidden, want hij kon zijn bidden niet voor bidden houden, en dan had ik de Heere nodig om te vragen om met Zijn Heilige Wil verenigd gemaakt te mogen worden, en goed te keuren wat de Heere kwam te doen. En zo heeft hij mij 's nachts dikwijls wakker gemaakt om met hem te bidden, en te vertellen uit Gods woord, en de Heere heeft mij nooit beschaamd, want ik had Hem in alles nodig, want wij, Jan en zijn moeder, waren allebei even ongelukkig. Ik vroeg eens aan hem: "Jan, wat zou je nu liever willen, beter worden of bekeerd worden?" Hij zei: "Alle twee moeder, maar ik heb toch eens aan de Heere gevraagd of Hij mij eerst bekeren wil, en dan beter maken, want als ik beter wordt en niet bekeerd, dat zal erg zijn, want dan zal ik de schuld nog groter maken."

Eens vroeg hij: Moeder, als kinderen bekeerd worden, weten ze dat dan zelf, of weten dat dan hun ouders?"

Ik zei: Jan, als kleine kinderen bekeerd worden, weten dat hun ouders wel eens, maar als jij bekeerd mag worden, kom je dat zelf wel te weten."

Hij zei: "Neen moeder, nog niet, maar ik hoop het toch nog wel eens te kunnen."

Zo voor het gezicht knapte hij wel wat op, hij mocht lopen en weer fietsen, want de dokter zei: Je kunt hem gerust in alles zijn zin geven, want het geeft niets. Inwendig ging zijn ziekte steeds door, en het duurde niet lang meer of hij begon hevige pijn in zijn armen te krijgen, en een vreselijke jeuk op zijn borst, en dan kon hij slecht slapen, en heeft hij dikwijls gevraagd, *of hij nog wel beter zou kunnen worden*, en dan zei ik dat ik dat ook niet wist, maar dat ik erg bang was dat hij niet meer beter worden zou, omdat hij al zo ver achteruit gegaan was. Ik zei: "Vraag toch maar veel of de Heere je nog bekeren wil, want je moet toch eens sterven, hetzij dan jong of oud."

Toen zei hij: "Ik zou wel graag bekeerd willen worden, maar ik ben zo bang van de strijd."

Ik zei: " Daar behoef je niet bang voor te wezen hoor Jan, want wie de Heere in de strijd brengt, die helpt Hij er ook door."

" Wat zou het voor u een grote troost zijn, hé, Moeder, zei hij, als ik nog eens bekeerd mag worden. Zou u mij dan kunnen missen, Moeder?" Ik zei: " Ja, Jan, dat zou het grootste zijn wat je ten deel kan vallen. Jan, heb je nu nooit eens met je zonden te doen, want als je geen zondaar voor God wordt, kan de Heere nooit iets aan je kwijt, want toen de Heere Jezus op aarde was, kon Hij aan de Farizeeërs ook niets doen, want die waren te goed."

Hij zei daarop: "Ik heb er u al eens wat van gezegd wat ik voor kwaad gedaan heb, en al had ik andere niet dan mijn erfzonde, dan was dat nog genoeg om verloren te gaan."

Daar was hij zich wel van bewust. Zijn ziekte nam steeds meer toe, en hij kreeg veel bezoek van Gods volk, daar er velen onder waren die er werkzaamheden mee hadden aan de genadetroon, en ieder sprak eens enige ogenblikken tot hem. De één zei: "Je moet de Heere maar vragen om een nieuw hart."

De ander zei: "Je moet maar vragen: Heere, leer mij U en mijzelf recht kennen."

En weer een ander: "Heere bekeer mij, zoals Gij al Uw volk bekeerd hebt".

Maar dan zei Jan: "Als ik dat zomaar opzeg, dan is dat toch geen gebed, dat zal toch uit mijn hart moeten komen, zal het waar zijn." Ik vroeg hem dan of hij graag had dat het volk des Heeren bij hem kwam kijken.

Hij zei: "Ja, maar ik ben altijd bang als ik weet dat ze komen, want als ze mij wat vragen weet ik niet wat ik zeggen moet, maar ik ben altijd blij als ze geweest zijn, en dat ze een gebed voor me doen. Ik kan niet begrijpen dat ik zoveel vrienden heb."

Eens op een morgen, toen hij weer naar het ziekenhuis was om zich te laten bestralen, en ik alleen thuis was, kreeg ik erg met hem te doen, omdat hij steeds achteruit ging en er nog zo weinig verandering bij hem zichtbaar was, en daar de Heere mij toch beloofd had *dat Hij het voor elks gezicht doen zou*. Ik mocht de Heere op Zijn Eigen Woord manen, en op Zijn Beloften pleiten. Toen heb ik het nog eens mogen geloven, want wij kunnen maar niet geloven als wij willen. Ik vroeg de Heere, als het werkelijk van Hem geweest was, of ik die woorden nog eens mocht vinden, want ik wist niet waar het stond. Ik nam mijn boekje, en zó als ik het opensloeg las ik:

*Geen ijd'le zorg doe u van 't heilspoor dwalen,
Houd in uw weg het oog op God gericht;
Vertrouw op Hem, en dúitkomst zal niet falen,
Hij zal welhaast uw recht voor elks gezicht,
Doen dagen als de morgenzonnestralen,
En blinken als het helder middaglicht.*

En daar mocht ik het weer opnieuw geloven, en ik zakte er zo diep onder weg, vanwege onze onwaardigheid, dat ik uitriep: "Heere, dat is hij onwaardig, en dat zijn wij onwaardig." Maar de Heere liet mij zien dat Hij het ook niet deed om onzentwille, maar dat Hij het doen zou om Zijn grote Naams wil. Toen werd ik weer levendig terug gebracht hoe de Heere mij dertien jaren geleden zo krachtig bepaald had bij een versje uit Psalm 72, het negende vers, het tweede deel:

*Het nageslacht Zijn grootheid zingen,
Zolang het zonlicht schijn'
Hun zal een schat van zegeningen,
In Hem ten erfdeel zijn.*

Ook werd ik zo bij de zon bepaald, hoe die nu nog scheen, en die daar stond als een getrouwe getuige, en in de winter daarop volgende is daar mijn aandacht op gevestigd, daar bijna iedere dag de zon scheen, wat in de winter niet zo dikwijls gebeurt. Toen kwam er hier eens iemand die vertelde dat er een vrouw was die zichzelf verdronken had, omdat zij een zoon van 17 jaar door de dood verloren had, waar ze niet overheen kon, en ik werd weer zo bestreden, dat ik nu wel in hope leefde dat de Heere mijn kind zou bekeren, maar als het eens niet gebeurde? Dan zal het met mij net gaan als met die vrouw, zo dacht ik, want ik kon hem ook niet missen, maar de Heere kwam mij ook daar weer uit te helpen met deze woorden:

*"Eenmaal sprak God tot mij een woord,
Tot tweemaal toe heb ik 't gehoord."*

Dat was omstreeks nieuwjaar. Jan ging steeds meer achteruit, en het begon wel enigszins tot hem door te dringen, zodat hij eens vroeg: "zou ik nog wel beter worden Moeder?"

Ik zei: "Ik ben er erg bang voor dat dát niet zal zijn, maar als het nu eens sterven wordt, Jan, wat dan?"

Toen begon hij bitter te wenen, en zei: "Dan ga ik voor eeuwig verloren, want ik ben onbekeerd." Later brachten wij hem naar bed, mijn man was er toen ook bij, en hij zei: "Vader, nu heb ik van alles, ik heb hoofdpijn, pijn in mijn armen, pijn in mijn zijde, en alles is zo naar, maar één ding heb ik niet."

Zijn vader vroeg: "Wat heb je dan niet Jan?"

Hij antwoordde: "Een nieuw hart, en dat kan ik niet missen. Och, vader, willen we daar samen eerst de Heere nog eens om vragen?" En toen knielden we weer samen neer.

O, als ik nog terug denk aan die avonden en nachten die met hem doorleefd hebben, wat was daar toen een echte behoefte om de Heere aan te lopen, want hij wist goed dat hem anders niemand kon helpen. We hebben vele nachten samen pratende doorgebracht, want dan kon hij niet slapen en vroeg mij om wat te vertellen.

Op een keer zei hij: "O Moeder, wat wordt toch alles van buiten donker voor me, och, dat het toch van binnen eens licht mocht worden."

Op een andere avond dat ik hem weer naar bed bracht, vroeg ik: "Jan, hoe is het nu toch?" Hij zei: "O Moeder, de Heere is toch nog zo goed, want hij merkte op dat de Heere hem nog zo'n lang ziekbed gaf." Hij was ongeveer een half jaar ziek en zoveel geduld wilde de Heere nu nog met hem hebben. Ik zei: "En jij Jan?"

"Ik ben een groot zondaar", zei hij, en dan was hij zeer bedroefd.

Op een andere avond zei hij: "O Moeder, wat heeft de Heere Jezus toch veel willen doen om zondaren te zaligen, want wij lijden om onze zonden, maar Hij deed het voor anderen."

Jan werd steeds erger, hij begon ook erg kortademig te worden, hoewel hij nu verder weinig of geen pijn meer had. Omdat hij zo kort van adem was kon hij maar met moeite meer van bed in de kamer komen, en op een morgen zei ik: "Och Jan, wat wordt je toch een tobberd, ik ben bang dat het sterven zal worden."

"Och Moeder, zei hij, als ik moet sterven en ik ben onbekeerd, och, was ik maar zo gelukkig als u." De volgende dag zei hij: "Er zijn toch wel mensen die nog veel zieker zijn geweest dan ik, en die toch weer gebeterd zijn?" Dan hoopte hij weer, want wij hadden nooit tegen hem gezegd wat hij scheelde en wat er de dokters van gezegd hadden. Zo doet een mens, hij blijft hopen, totdat hij niet meer kan, en toen de Heere hem later Zelf bekend kwam te maken dat hij sterven moest, toen geloofde hij het pas, en toen werd het waar voor hem.

Op een Zondagavond hadden wij als naar gewoonte een eindje gelezen, en wel uit het boekje van **Pleun Klein** over *de vijfzalen van Bethesda*.

De eerste die werd aangesproken heette Jan, en toen ik hem 's avonds naar bed bracht vroeg hij: "Moeder, daar zou u toch zeker niet op tegen hebben als ik in dat ziekenhuis opgenomen mocht worden," want hij wist wel dat ik gezegd had dat ik hoopte dat hij maar niet in het ziekenhuis opgenomen behoefde te worden, en dat ik hem zelf maar op mocht passen, en zelf was hij er ook bang voor om naar het ziekenhuis te gaan, en het is gelukkig niet nodig geweest.

Ik zei: "Ja Jan, dat zou ik wel willen, en dat de Heilige Geest je Dokter mocht zijn, om je te leren en te helpen."

Hij zei: "Wie weet is het niet tegen mij gezegd vanavond, want die andere patiënt heette ook Jan. O Moeder, zullen wij samen de Heere nog eens vragen of Hij het doen wil?" En dan gaf de Heere zulke openingen, dan konden wij hem zo gemakkelijk aan de Heere kwijt worden. Ik moet er nu veel van missen, van dat aangebonden leven dat ik toen mocht hebben, maar de vijand zat ook niet stil en begon mij weer aan het twijfelen te brengen, en zei: Je ziet toch wel dat het haast naar het einde gaat, en je hebt wel geloofd dat het voor ieders oog zichtbaar zou worden, maar wat is er nu van te zien? Doch de Heere gaf mij weer opnieuw te geloven dat Hij het zekerlijk doen zou uit Psalm 37: "Doch het heil der rechtvaardigen is van de Heere, hunne sterkte ten tijde van benauwdheid. En de Heere zal hen helpen en zal hen bevrijden. Hij zal ze bevrijden van de goddelozen en zal ze behouden, want zij betrouwen op Hem." En daar kwam zoveel kracht bij met die woorden zál, dat ik het vast geloofde, want de Heere had er Zichzelf aan verbonden. En zie, eer er een week voorbij gegaan was, het was in de nacht van Vrijdag op Zaterdag, kwam de Heere Zijn woord waar te maken.

Jan kreeg het toen vreselijk benauwd, hij kon haast geen adem krijgen, want van binnen zat alles zeer beklemd, hij had een zeer moeilijk lichaam. In die nacht heb ik ze allen uit bed geroepen, we hadden acht kinderen, want ik dacht dat hij stierf. Hij vroeg zijn vader of die voor en met hem wilde bidden, en toen mijn man vroeg: "waarom zal ik dan bidden Jan?" Zei hij: "Om bekeerd te worden, en of de Heere mijn adem nog wat wil verruimen." En de Heere verhoorde dit, zijn adem ging weer beter, en die benauwdheid week weer wat. Toen zijn we naar bed gegaan, maar even daarna moest ik mijn man roepen en vroeg hij om de Heere te danken, dat hij naar het lichaam nog enige verlichting had willen geven, en, zo zei hij, de Heere heeft dit gebed verhoord, misschien wil Hij het gebed om bekering ook wel verhoren."

De volgende dag, zijnde Zaterdag 12 Februari, heeft hij erg moeilijk doorgebracht, en 's avonds om tien uur kreeg hij het zo benauwd, dat het zweet van alle kanten van zijn hoofd liep. Hij zat bij de tafel, want hij kon niet meer naar bed, omdat hij niet meer liggen kon, hij kon geen adem krijgen, want zijn borst en buik waren erg opgezwollen. Ook had hij zeer dikke voeten, benen en armen, maar hij had toch weinig pijn, maar ontzettende jeuk. Soms moesten wij met vier man gelijk hem helpen, dan moesten we zijn lichaam wrijven, dat gaf dan nog wat verlichting. Op die Zaterdagavond hebben we de dokter nog gehaald, en die zei dat hij er ook niets aan kon doen dan hem inspuiten, maar ik vroeg om dat niet te doen, daar ik vast geloofde dat het kind mij nog wat vertellen moest eer het stierf, en dat ik hem daarom liefst zo lang mogelijk helder wilde houden. Jan zei zelf ook om niet in te spuiten. De dokter vond het goed, maar gaf nog twee tabletjes, die konden we hem dan geven als hij het nog eens erg benauwd kreeg, en als het nodig was, want hij zei dat het snel naar het einde ging. De benauwdheid werd

iets minder, en toen hij weer een weinig adem kon halen, zei hij: "Ik heb vannacht een boodschap van Boven gehad: Geef bevel aan uw huis, o mens, want gij moet sterven." En toen deed hij dat Tollenaarsgebedje: "O God, wees mij zondaar genadig." Daarna vroeg hij om de andere jongens ook te roepen, die achter met de dokter nog stonden te praten, en hij vroeg aan zijn vader om een vurig gebed tot God voor hem te doen. Even daarna vroeg hij of we samen een versje wilden zingen uit Psalm 116 vers 2 en 3:

*Ik lag gekneld in banden van de dood
Daar d'angst der hel mij alle troost deed missen
Ik was benauwd, omringd door droefenissen
Maar riep de Heer' dus aan in al mijn nood.*

*Och Heer', och wierd mijn ziel door U gered
Toen hoorde God; hij is Mijn liefde waardig
De Heer' is groot, barmhartig en rechtvaardig
En onze God ontfermt Zich op 't gebed.*

Hij vroeg of allen nog een poosje op wilden blijven, want het was inmiddels nacht geworden, en na een poosje stil met zijn hoofd op de tafel gelegen te hebben, vroeg hij om weer te zingen, en wel Psalm 25 : 4 en Psalm 32 : 1.

Toen vroeg hij: "Zouden mijn zonden ook nog vergeven kunnen worden Moeder?"

Ik zei: "Ja Jan, dat wil de Heere doen aan ieder die met oprecht berouw tot Hem komt."

Tegen de morgen werd hij naar het lichaam iets beter, en toen was hij zeer dankbaar dat de Heere hem weer wat verlichting gegeven had, en zei: "Nu heeft de Heere mij toch wat verruiming willen geven zonder inspuiting."

Ik zei: "Ja Jan, de Heere is Machtig om alles te geven, als wij maar ware behoefte hebben en het maar van Hem alleen verwachten."

Hij zei dat de anderen nu wel naar bed konden gaan, dat hij hen wel zou laten roepen als het nodig was. Zelf kon hij niet meer naar bed, omdat hij niet meer liggen kon, en vanaf deze nacht is hij niet meer op bed geweest, maar heeft ruim drie weken, met kussens ondersteund, in een stoel gezeten.

De volgende dag, 's Zondags, was hij erg stil, en ik was zelf ook zo verwonderd over hetgeen 's nachts gebeurd was, dat ik er ook geen woord van zei. Tegen de avond kwamen de Ouderlingen hem bezoeken, die er al wat van gehoord hadden, en die vroegen zo het één en ander aan hem, maar hij zei niets. Iemand vroeg hem of hij soms nog een versje had, maar hij zei van neen. Daarna vroeg één van de Ouderlingen of hij dan niet een versje kon geven, zoals hij graag zou willen dat het was. Hij zei: "Ja, dat kan ik wel, zing dan maar Psalm 42:1." 't *Hijgend hert der jacht ontkomen*, enz. Dat had hij mij lang van tevoren ook al eens verteld, dat hij dat oprecht aan de Heere had mogen vragen, of dat versje eens waar mocht worden in zijn hart. Verder bleef hij die avond erg stil, en toen ik hem de volgende morgen vroeg: "Jan, als het nu eens sterven werd, zou het dan kunnen?"

Antwoordde hij: "Och Moeder, als het maar waar is, want het wonder is zo groot voor mij, en, gelijk als het kind zegt: als het maar waar is, valt de satan mij daar ook mee aan en kon ik er niets meer van geloven, en ik ging het bekijken, en de vijand zei: "Het is een hedendaagse bekering, zo maar met een Psalmversje, heb je dat wel eens gehoord, dat iemand zijn bekering uit laat zingen? Als hij straks sterft, dan zul je verblijd zijn om zijn behoudenis, en je kind is voor eeuwig verloren. Als het echt waar is, dan zou hij nu ook wel praten en zijn broers en zusters vermanen, maar je hoort toch niets meer?" O, wat heb ik toen een paar benauwde dagen en nachten doorgebracht. Ik was bang als er

iemand kwam, want wat je zelf niet gelooft kan men ook niet aan een ander opdringen. En al was al het volk er zeer mee verblijd, ik kon in die blijdschap niet delen in die dagen. En wat het ergste van alles was, ik kon niet meer bij de Heere komen ook, want ik was uit mijn behoefte gezet, want ik had de Heere zo recht hartelijk kunnen danken dat Hij dat grote wonder van genade in zijn hart gewerkt had, en nu kon ik met mijn ongelooft niet bij de Heere komen. Ik weet niet hoe ik die toestand uit moet drukken, maar het was benauwd.

De volgende dag was het of de Heere vroeg *of ik Hem van het werk Zijner handen bevel zou geven, of ik Hem voor moest schrijven hoe mijn kind bekeerd moest worden*. Ik mocht het weer aan de Heere overgeven, en kon vragen of het Hem behagen mocht om het nog eens helder te openbaren.

Donderdag daarop heeft hij voor het eerst weer wat gezegd. Hij riep me bij hem en zei: "Moeder, nu zijn ze hier in mijn hart bezig. Ik had een versje, maar nu zeggen ze almaar dat dát toch niet voor mij is, maar God liegt toch niet, hé Moeder? Dat hebt u mij altijd geleerd." Ik zei: "Nee Jan, God liegt nooit. Maar wat was dat voor een versje, want dan zullen we dat toch maar eens zingen." Toen gaf hij op de lofzang van Zacharia vers 1:

*Lof zij de God van Israël
De Heer' Die aan Zijn erfvolk dacht
En door Zijn liefderijk bestel
Verlossing heeft teweeg gebracht.*

Later vroeg hij aan zijn vader om de Bijbel te nemen, en het hoofdstuk te lezen dat hij zou openslaan, want hij zei: *daar staat het*. Mijn man sloeg de Bijbel open bij Openbaring 4. Lezer, lees dit hoofdstuk eens na. Toen mijn man dat las, dat zij hun kronen wierpen voor de voeten van het lam, toen mocht ik vast geloven dat Jan dat ook eenmaal zou mogen doen.

De volgende dagen was hij zeer zwak naar het lichaam en sprak weinig, want hij had een uitermate ongelukkig lichaam, zodat zijn ademhaling zeer moeilijk ging. Hij zat altijd voorover gebogen met zijn hoofd ondersteund door een bankje dat wij voor hem gemaakt hadden, en waar dan kussens opgestapeld werden. Hij kon zich bijna niet meer bewegen, maar moest in alles geholpen worden. Dag en nacht waren wij er met vier man bij om hem te helpen, vooral met dat wrijven voor de jeuk. Zo nu en dan liet hij wel een versje zingen, en dit was wel zo opmerkelijk, als hij nogal ruim gesteld was en hij liet zingen, dan voelde hij zijn lichaam niet en had nergens last van.

Het is ook wel gebeurd, als ze 's avonds allemaal in huis waren, dat hij vroeg om een poosje weg te gaan, want dat het hem te veel vermoeide, maar daarna liet hij ze dan allemaal weer roepen om voor hem te zingen, soms tot diep in de nacht.

Ook kwam er zeer veel bezoek, ook veel van Gods volk, en als ze dan vroegen of het niet te druk voor hem was, zei hij: "Nee, daar wordt ik nooit moe van." In die week liet hij nogal eens zingen, b.v. Psalm 84:1, Psalm 122:1, Psalm 89:7, en dikwijls Psalm 17:8.

De daarop volgende week zei hij eens tegen mij: "Moeder, ik kan nu alles missen, en ik kan u ook missen, want nu heb ik de Heere tot mijn deel gekregen, en nu verlang ik om spoedig te mogen sterven, want ik kan het hier niet langer meer uithouden in dat lichaam der zonde, en toen vroeg ik of hij dacht dat het nu al gauw zal zijn, zei hij: "Op Zijn tijd, en toen ik hem vroeg wat hij dan in de hemel zou gaan doen, zei hij daar zal ik eeuwig God groot maken."

Ik begon te schreien, want ik gevoelde wel dat hij los was van mij, maar ik was niet los van hem, en toen keek hij me zo verwonderd aan en zei: "Waarom schreit u nu Moeder?" Ik zei: "Eigenlijk van blijdschap Jan." Hij zei: "Dan is het goed, maar we zullen niet voor altijd scheiden Moeder."

De volgende avond dacht hij dat het wel sterven zou worden en vroeg hij om zijn getrouwde zuster met haar man en een oom van hem te halen, die in **Poortugaal** woont. Het was omstreeks twaalf uur toen onze dochter en schoonzoon thuis kwamen, en ik lag even op bed, want ik was bijna dag en nacht bij hem, en ging zo nu en dan een uur rusten. Toen werd ik wakker door het zingen van Psalm 122:1, en ik heb nooit schoner Psalmgezang gehoord om in de nacht en aan een sterfbed te zingen.

"Ik ben verblijd, ... en wij staan gereed om naar Gods Huis te gaan." De gehele nacht heeft hij toen laten zingen. Het waren Psalmen waarin hij zijn verlangen uitte om bij de Heere te zijn, o.a. Psalm 84:1, Psalm 42:1, Psalm 98:4, Psalm 73:13, Psalm 118:9, Psalm 84:4 en 5.

Ik vroeg: "Jan, waarom laat je toch zoveel zingen, want je kunt zelf toch niet meezingen?" Hij zei: "Maar mijn hart zingt mee, maar wat zal ik blij zijn als ik nog eens adem mag krijgen om God groot te maken." En dan kon je zo voelen dat dát waar was.

De volgende morgen kwamen er drie jongens, waar hij mee op school gegaan had, hem bezoeken, en toen zei ik zo: "Jan, zou je toch niet willen ruilen met die jongens? Die zijn nog zo fris en gezond."

Hij zei: "Nee Moeder, ik wil met niemand ruilen," want hij was het volkomen eens met de weg welke de Heere met hem hield.

Toen men hem vroeg of hij nog niet liever een poosje hier zou willen blijven, zei hij: "Als ik dacht dat het nog voor iemand nuttig zou wezen, dan wel, anders niet."

Zo zijn er weer enige dagen verlopen. Zijn lichaam werd steeds ongelukkiger, maar hij had er geen last van. Eens zei ik tegen hem: "Jan, wat ben je toch een stakker, dat je nooit eens meer naar bed kunt om te rusten."

Hij zei: "Dat moet u niet zeggen Moeder, want ik mag hier ook nog rusten."

Toen hij het weer erg benauwd kreeg, riep hij mij. Ik vroeg wat er was, maar hij zei: "O neen, niets Moeder. Ik wilde zeggen wat ben ik toch naar en ik heb zo'n pijn, maar, zei hij, ik neem het weer terug, want de Heere Jezus heeft zoveel smart geleden. Die staken ze wel met een speer in Zijn zijde, en dat niet voor Zichzelf, maar om onze zonden. Daarbij is mijn lijden nog niets."

Op een avond was hij bezig één van zijn grote broers te vermanen, en dat ging met zoveel ernst en aandrang gepaard, dat je zou denken: dat kunnen ze nooit meer vergeten. Wij stonden allen te schreien om zijn stoel, toen kwam net de dokter en die vroeg wat er aan de hand was, en ik zei dat hij zijn broer vermaande. Toen hij de dokter bemerkte vroeg hij aan hem of het nog lang zou duren eer hij sterven mocht. De dokter zei: "Dat kan haast niet lang meer duren, maar wat heb je toch een smartelijk lijden Jantje."

Hij zei: "Geheel niet smartelijk dokter, want de Heere geeft mij zoveel ondersteuning dat ik het gemakkelijk dragen kan."

Toen zei de dokter: "Maar je hebt toch maar een kort leventje, Jantje."

"Ja dokter, zei hij, maar alles aan deze kant van de eeuwigheid is kort, uw leven is ook maar kort, denkt u daar ook wel eens over?"

Daarna heeft hij zijn vriendje laten roepen, en hij zei dat hij ging sterven, maar dat het voor hem niet erg was. Hij heeft hem ernstig vermaand, en vroeg of hij hem wilde beloven dat hij elke morgen en avond aan de Heere zou vragen om bekeerd te mogen

worden. Hij gaf hem zijn album en zei: "Zo dikwijls als je nu in dit album kijkt, zul je dan nog eens aan mijn woorden denken?"

De volgende morgen was hij een beetje verward, hij was niet thuis en vroeg mij telkens of hij naar huis mocht. Tegen de middag was hij weer gewoon en vroeg of het nu Zondag was. Ik zei dat het Donderdag was, en dat het biddag was in Veen, dat aldaar ds. Van Dam preekte. Toen zei hij: "Ik zou toch zo graag ds. van Dam nog eens willen zien eer ik sterf."

Ik zei: "Misschien komt de dominee nog wel naar je kijken. Maar na het eten vroeg hij aan zijn vader of die even Ouderling Schreuders wilde vragen of ds. van Dam voor de middagdienst nog even wilde komen, omdat hij hem nog wat moest zeggen. Toen is de dominee direct gekomen en heeft eerlijk en zachtmoedig met hem gesproken. Vanwege het lichaamslijden kon vanzelf niet breedvoerig gesproken worden, en de krachten waren reeds zozeer verminderd, dat volstaan moest worden met korte vragen, welke kort doch zakelijk beantwoord werden. Ds. van Dam was per auto gereden door de zoon van Ouderling Schreuders, en beiden waren zeer gesticht door de rustige, bedaarde, liefdevolle verklaringen van de hoop die in hem was. Zelden zal men aan zulk een smartelijk ziek- en sterfbed zulk een vereniging met de Heere en onder elkander vinden. Hier was geen vreze des doods meer, maar een reikhalzend uitzien naar het uur der verlossing. Ds. van Dam deed een hartroerend gebed, en na een onvergetelijk afscheid, gingen beide mannen weer heen.

De vorige avond schijnt hij nog onder bestrijding te zijn geweest, want toen liet hij zingen Psalm 35:1:

*"Twist met mijn twisters Hemelheer,
Ga mijn bestrijders toch te keer; enz.*

Maar dan daarna liet hij weer zingen Psalm 76:2:

*Daar heeft de vijand boog en schild
En al zijn vurige pijlen op verspild.*

We moesten meestal uit zijn Psalmversjes opmaken hoe het van binnen bij hem gesteld was, daar zijn lichaamskracht het niet toeliet. Zo nu en dan vroeg hij mij ook wel eens om een versje op te geven, en ik heb wel eens laten zingen Psalm 65:1 en 2 en Psalm 68:2.

Donderdagsmiddags heeft hij alles wat hij nog had van deze wereld uitgedeeld aan zijn broers en zusters. Dat was voor ons, en ik zei: "Jan, zeg dan maar wat ieder hebben moet, dan zal ik het wel geven als je weg bent."

Hij zei: "Nee Moeder, ik heb niets meer van de wereld nodig, ik geef het alles weg, en waar hij altijd zo aan gehecht was geweest kon hij zonder moeite weggeven. O, wat is het toch gemakkelijk sterven, als wij er van los gemaakt zijn, en er niets overblijft dan de Heere en Zijn vrije genade en ontferming over een arm en ellendig zondaar.

Hij gaf zijn jongste broer zijn portefeuille, "maar, zei hij, Anton, doe maar niet veel moeite om er veel geld in te krijgen, want met geld kun je bij de Heere niet terecht."

Ik vroeg: "waar dan wel mee Jan?"

En hij zei zo eerlijk: "met een open en oprecht hart."

Hij zei: Moeder, nu heb ik voor u niets voor een gedachtenis, ik zal u mijn spaarcenten maar geven, dan kun u daarvan wat kopen voor een aandenken."

Ik zei: "Jan, ik heb zulk een goede nagedachtenis aan je dat ik niets nodig heb, want ik zal er mijn leven lang aan moeten denken wat de Heere heeft willen doen. Ik heb iets anders bedacht om met je spaarcenten te doen.

Hij zei: Wat dan, Moeder? Ik was van plan om er een lijkst voor te kopen."

Ik heb dat natuurlijk niet gedaan, want het was ook mijn plan niet, maar ik wilde hem eens proberen of hij nu werkelijk zo verzoend was met de dood, en of hem dat niet af zou schrikken. Maar even bedaard antwoordde hij: "O, als u dat wilt, vind ik het goed, maar ik had liever dat u wat voor uzelf kocht."

's Avonds heeft hij weer veel laten zingen. Er was ook veel volk, en zij gevoelden allen iets van de vrede die het kind genoot. Het gaf een overdruk op ieder die binnen kwam, en dan zei hij wel eens: "O, ik ben toch zo gelukkig, ik heb de Heere tot mijn Deel gekregen, en daar heb ik nu niets aan gedaan, enkel tegen gewerkt."

De volgende dag was hij erg stil geweest, tegen de avond kwam er een vriendin binnen en hij zei: "O, wat ben ik toch blij dat u komt, blijft u vanavond ook hier?"

Zij zei: "Ja, als je dat graag wilt doe ik dat." Toen het een poosje later etenstijd werd vroeg hij of ik iets voor hem ook wat te eten had, want hij gebruikte bijna niets meer dan wat vruchtensap. Hij had het net gebruikt, toen hij ineens zeide: "Geef mij allen nog een hand, want ik ga sterven."

Wij namen afscheid van hem, en toen ik vroeg of hij nu kon sterven, zei hij met een gebroken stemmetje: "Ik zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên." Hij zei: "Jullie dat zingen."

Wij dachten, als het vers uitgezongen is, zal Jan wel Boven zijn, maar hij kwam even later weer wat bij en vroeg aan zijn vader of die een gebed voor hem wilde doen, dat de Heere hem bij mocht staan in de doodsjordaan. Daarna hebben wij gelezen Openbaring 22, en toen het hoofdstuk uitgelezen was, zei hij o zo plechtig: "Amen, kom Heere Jezus, ja, kom haastelijk. Amen." Het was net of hij nu op dat ganse woord Amen zei.

Later op de avond was hij weer wat beter en heeft de gehele avond van 's Heeren Goedheid getuigd, en klein en groot vermaand om toch de Heere te zoeken, want dat 's Heeren dienst toch zulk een zalige diens is, en aan iedereen vroeg hij: Zult gij nu nog eens aan mijn woorden denken als ik weg ben?"

Toen er een vriend wegging en vroeg: "Jantje, wat moet ik nu zeggen als ik thuis kom en ze vragen hoe het met je is?"

Hij zei: "Zeg dan maar dat het rondom goed is, en dat ze om mij niet behoeven te treuren."

Later ging er een vriendin weg en zei tegen hem: "Nu, Jantje, ik hoop dat de Heere je maar bij mag staan in de doodsjordaan."

En toen zei hij zo met nadruk: "Dat zal Hij doen, want Hij doet geen half werk."

De volgende dag was het nog hetzelfde met hem. Wij verwachtten niet anders dan dat het ieder ogenblik het laatste zou zijn. Hij heeft die dag niet veel gesproken, maar 's avonds kwamen die drie jongens, waar hij mee op school gegaan had, hem ook nog bezoeken, en toen hij ze hoorde, zei hij: "Moeder, zet ze hier eens dicht bij mij." Ik deed dat, en toen zei hij: "Het zal nu wel de laatste keer zijn dat je me ziet, want ik zal wel spoedig sterven, maar dat geeft voor mij niet, ik ben blij dat ik mag sterven, maar jullie zullen ook eens sterven, jongens, en nu moeten we worden wederom geboren worden. Zullen jullie me nu beloven dat je elke morgen en elke avond de Heere zult vragen om bekeerd te worden? Er is niets gemakkelijker dan zalig worden, want daar behoef je niets voor te doen, en geld heb je er niet voor nodig, want het is voor niets te krijgen. De Heere wil het uit genade geven en Hij wordt er ook niet minder van. Zullen jullie nog eens om mijn woorden denken als ik weg ben?"

's Nachts kreeg hij weer een hevige benauwdheid. Hij nam nog eens afscheid en vroeg of we hem nu konden missen, en dat we om hem niet behoefden te treuren, maar dat

ieder maar om zichzelf moest treuren, en dat hij zo graag zou willen dat wij allen hem nog eens volgen mochten.

De volgende dag was het Zondag en zei hij tegen mij: "Moeder, nu hoef je tegen mij nergens meer over te praten dan alleen nog over de Heere Jezus." Ik zei: "Wat moet ik daar dan nog van zeggen?"

"Ik luister."

Ik moest maar tot de Heere zuchten wat ik tot hem zeggen zou, want ik wist niet waar hij nu nog behoefte aan had, en toen kreeg ik zo in mijn gedachten om hem nog eens te vertellen wat de Heere voor Zijn volk gedaan had, en toen heb ik hem in het kort verteld hoe de Heere op deze aarde geboren had willen worden om te lijden en te sterven voor zondaren, en aan het kruis was genageld, ten derden dage was opgestaan en daarna opgevaren was naar de hemel en hoe Hij daar nu zit ter Rechterhand des Vaders om voor hen, die Hij van de aarde gekocht had met Zijn Bloed, plaats te bereiden in de hemel, ... en als jij er daar ook één van bent Jan, dan komen straks de engelen en die dragen je zo naar Boven." En toen werd ik zo bepaald hoe er in de **Christenreize van Bunyan** verhaald wordt, dat *Hopende en Getrouwe* ingehaald werden, en toen zei hij: "Moeder, het is genoeg."

Later op de dag schijnt hij bang geweest te zijn van de scheiding van ziel en lichaam, want toen vroeg hij of de mensen het wel erg benauwd hebben als ze sterven. Ik zei: "Dat gebeurt wel eens, maar niet altijd. Later vroeg hij of hij het nu net zo benauwd had als Vrijdagsavonds. Ik zei van niet, en even later zei hij: "Moeder, als ik het soms erg benauwd krijg, wilt u mij dan die tabletjes geven, die de dokter drie weken geleden gegeven heeft?"

Ik zei: "Och Jan...." Meer zei ik niet, want ik dacht die zul je toch wel niet nodig hebben. Even later vroeg hij weer: "Wilt u ze mij maar vast geven?" Hij dacht zeker: als ik dan sterf dan voel ik er niets van. Hij schijnt toen erg onder bestrijding geweest te zijn, hoewel hij dat niet gezegd heeft. Ik vroeg hem of ik nog een poosje zou kunnen gaan rusten. Hij zei: "Ja, dan zal ik u wel laten roepen als het nodig is."

Toen ik een paar uur later weerbij hem kwam, zei hij zo verheugd: "O Moeder, wat is de Heere toch goed voor mij geweest. En nu is de strijd voorgoed gestreden, en die zal nooit meer terug komen, want de Heere heeft mij beloofd dat Hij mij niet begeven of verlaten zal." En dat is waar geweest ook, want hij heeft geen strijd meer gehad.

Die dag was hij erg stil geweest, en de nacht daarop ook. Hij had helemaal geen jeuk meer, en zijn adem was erg rustig geworden.

Toen ik de volgende morgen weer bij hem kwam, zei hij: "O Moeder, de Heere is nog zo goed voor mij geweest en heeft mij zoveel ondersteuning geschonken, en nu hoop ik Moeder, dat ik toch maar spoedig ontbonden mag worden, want ik kan het hier niet langer meer uithouden." Ik zei: "Nu Jan, ik geloof niet dat het lang meer duren zal."

Hij vroeg mij of ik nu bij hem wilde blijven. Later werd het hem zo moeilijk op zijn stoel, hij kon niet meer zitten ook. "Nu kan het niet langer meer," zei hij.

Omstreeks tien uur vroeg hij om wat drinken, maar ik zag dat het in zijn keel bleef staan. Zo heeft hij nog enkele minuten gelegen, ging toen ineens rechtop zitten, en blies zo de adem uit. En toen dacht ik terug aan de woorden waar de Heere mij eens bij bepaald had uit Zacharia 8: "En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op hare straten." En ik mocht hem nastaren en zag hem spelende op de straten van het Hemelse Jeruzalem.

NASCHRIFT

Tot zover de onopgesmukte aantekeningen der moeder van Jan van Esch. Wij zijn ten volle van de waarheid van haar woorden overtuigd en hebben het getrouw weergegeven. Nog enkele woorden zouden we hieraan willen toevoegen, mede over de begrafenis.

Op Vrijdag 11 Maart is Jan van Esch onder grote belangstelling ten grave gedragen. Aan het sterfhuis, waar 225 mensen waren samen gekomen om Jan de laatste eer te bewijzen, hadden we gesproken over Joel 2:28: *"En daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten over alle vlees, en uw zonen en uwe dochteren zullen profeteren; uw ouden zullen dromen dromen, uw jongelingen zullen gezichten zien."*

Allereerst hebben we gewezen op de grote weldaad die ons ten deel valt, als de Heere Zelf ons Zijn Geest schenken wil, want dat we van nature geleid worden door de geest der wereld, en niet door de Geest Die uit God is. Die Heilige Geest is onmisbaar om zalig te worden, want zovelen als er door Die Geest geleid worden, die zijn kinderen Gods. Zelfs zijn wel zeer te onderscheiden de algemene werkingen des Heiligen Geestes en de zaligmakende werkingen. Het kan zo ver gaan met een mens, en dat het toch te kort en te smal is voor de eeuwigheid. Slaafse vreze, algemeen wettisch werk; verandering zonder vernieuwing is immers geen zaligmakend Godswerk.

Maar niet alleen is dit werk Gods een grote weldaad voor ons zelf, maar nog groter wordt het als de Heere tevens Zijn Geest wil uitgieten op ons zaad, gelijk de belofte was dat God doen zou in de dagen van het Nieuwe Testament. Hoe nodig zou het zijn dat bekeerde ouders met die belofte Gods mochten werkzaam zijn aan Gods genadetroon, ten goede voor hun kinderen. Hoe jammer dat dit in onze dagen zo weinig vernomen wordt. En toch wil de Heere Zich, zelfs in deze donkere dagen, nog niet onbetuigd laten. Althans in hetgeen hier de laatste maanden heeft mogen plaats vinden.

We hebben van nabij vernomen de werkzaamheden voor hem, die gestorven is, vooral bij zijn moeder, die vele en zware worstelingen met de Heere heeft gehad om het eeuwig zielsbelang van haar jongste zoon. We vernemen ook van Goddelijke ondersteuning en vertroosting, totdat de Heere in de zoon dezer moeder de genade wilde instorten met zulk een kracht, dat hij niet alleen duidelijk, maar ook blijmoedig getuigenis mocht afleggen van de hope die in hem was. Groot is de weldaad om nog zo jong tot God bekeerd te mogen worden, en om zo als een leesbare brief van vrije genade te mogen heengaan uit een wereld vol ellende, en weg geraapt te mogen worden vóór de dag des kwaads. Want de toekomst is onheilspellend en donker.

Wat zal ons jonge, opkomende geslacht nog moeten meemaken? De doorbrekende zonden van land en volk wekken de toorn Gods op, en niet alleen in het algemeen, maar zelfs onder de belijdende mensen neemt de zorgeloosheid en indrukkeloosheid allerwege toe, terwijl Gods ware volk wordt ingezameld in de hemelse voorraadschuur, gelijk de tarwe in de oogst. Degenen van Gods volk, die er nog zijn, mogen al voor zichzelf en de hunnen enig gebed van God ontvangen, maar voor land en volk is het Gods volk schier niet mogelijk opening te krijgen in het gebed. En als de Heere onder het oordeel nog een enkelen komt te bekeren, dan neemt Hij ze soms jong weg, gelijk ook hier. Wat had zulk een kind, indien het had mogen blijven leven, nog tot nut en zegen kunnen zijn. Niet alleen in de familie, of voor de gemeente, maar ook voor land en volk, want Gods kinderen zijn toch de pijlers en stutten van de staat, al zijn ze ook in zichzelf een ellendig en arm volk. Maar de Heere nam hem weg, en we gunnen hem de zaligheid. Hij is veilig binnen, vóór de stormen van Gods oordelen losbarsten. Dat moge

de troost zijn voor de ouders en verdere familiebetrekkingen, maar voor ons land en volk heeft de Heere er wat mee te zeggen, die niet alleen trouwe leraars en bejaarde kinderen Gods, maar ook jonge mensen, met genade begiftigd, komt in te zamelen.

Nadat in deze geest aan het sterfhuis gesproken was, hebben we met bijzonder mooi, zonnig weer de tocht naar het kerkhof gemaakt, waar wederom door ons gesproken werd aan de groeve. Het kerkhof was zeer gevuld, niet alleen door de lange stoet achter het stoffelijk overschot, maar ook waren er zeer velen komen luisteren op het kerkhof, die niet op het sterfhuis waren. Hoewel het ons niet mogelijk is woordelijk weer te geven wat wij gesproken hebben, was het toch in die geest van: *"Let op de vrome en zie naar de oprechte, het einde van die man zal vrede zijn."*

Met grote opening en gemakelijkheid mochten we spreken over het grote voorrecht van onze jeugdige vriend, voor wie de dood geen koning der verschrikking meer was, sinds het ogenblik dat de Heere voor hem de prikkel des doods, dat is de zonde, had weggenomen. De vrede, die de wereld niet kent, heeft zijn hart vervuld en de Heere heeft bij het naderen van de dood volkomen uitkomst gegeven, gelijk Hij altijd een waarmaker van Zijn Woord geweest is. Gelijk Jan de dienst des Heeren de laatste tijd aan ieder had aangeprezen, zo mochten wij dat doen aan zijn graf. Met diepe indruk van zijn eeuwig geluk en met sterk verlangen hem spoedig te mogen volgen, en met innerlijke overreding dat we eens door vrije genade Gods met hem zullen mogen hand in hand gaan, viel het ons niet moeilijk de diep bedroefde ouders woorden van troost toe te spreken, als namelijk de grote verwaardiging, om kinderen voort te mogen brengen voor de Heere en voor de hemel, die eeuwig zullen schitteren als pareltjes aan Jezus Middelaarskroon. Maar daarentegen, wat zal dat zijn voor die broers en zusters, en al die aanwezige jonge mensen, als zij ondanks al die krachtige roepstemmen onbekeerd zullen blijven, en eenmaal zouden moeten verloren gaan. Dan zullen al die waarschuwingen van Jan tegen hen getuigen, en ook zijn heerlijk sterven.

O, wat zal dat zijn, om te moeten verschijnen voor Die God, Die te Heilig en te rein van ogen is om met de zondaar gemeenschap te hebben, maar Die ook zo goed is om ons nog zoveel te waarschuwen en zoveel blijken te geven van Zijn genade, gelijk nu ook weer in dit sterfgeval. Het is voor alle jonge mensen in de streek een krachtige oproep van de Heere om de zonden af te breken en de slechtigheden te verlaten, en de Heere te zoeken terwijl het nog heden genaamd wordt. Want ook jonge mensen kunnen sterven, dat zien we maar weer. Daar is maar één schrede tussen ons en de dood, ook al zijn we nog jong. De jaren van de jongelingschap zijn de beste, want hoe ouder, hoe kouder ons hart wordt. En als er indrukken mogen zijn, dat we er dan niet overheen gaan werken, maar mogen vragen of de Heere wil vermeerderen en verdiepen. Want, denk er om, jonge mensen, als ge onbekeerd blijft zult ge eenmaal met God te doen krijgen, niet alleen als ge sterven gaat, maar ook in de grote dag van Christus wederkomst op de wolken des hemels.

O, wat zou dat erg zijn, als Jan van Esch, uw broeder of uw vriend, u mede zou moeten helpen verdoemen. Want dan zal zich al Gods volk, en ook Jan, zich scharen achter de Heere en volkomen instemmen met het vonnis dat de Heere vellen zal. Dan zal ook deze dag in zijn volle ernst u weder voor de aandacht komen, en zal het alles u onuitsprekelijk benauwen en bezwaren. Dat dan ieder nog eens voor de Heere in mocht vallen, en dat oud en jong voor God in het stof mag vallen om genade te zoeken en geholpen te worden ter bekwamer tijd. Gods volk mocht verlevendigd en bemoedigd de

reis door dit Mesech van ellende vervolgen. Het zal niet eeuwig duren, het is een verdrukking van tien dagen. Eens komt de tijd, dat we allen, verlost van onszelf en van het lichaam der zonde, de Heere zullen toebrengen de lof en de dank voor Zijn onuitsprekelijke Gave.

Dat mogen we ook geloven van de ouders. Moeder, uw kind is slechts voorgegaan, laat dit u sterken in uw zware rouw en smart. Ge hebt veel met elkaar door gemaakt, ook tussen de Heere en uw ziel, en God heeft u de wens van uw hart gegeven dat Jan niet alleen echte genade mocht ontvangen, maar ook, dat hij daarvan een goed getuigenis mocht afleggen voor zijn sterven. Dat heeft de Heere willen doen om Zijns grote Naams wille, dat Hij er dan ook alleen de ere van ontvangen mag. De Heere make u sterk om het gemis van uw kind te kunnen dragen, en geven u berusting in Zijn Heilige wil. Dat is het meest tot eer des Heeren, tot nuttigheid voor uw ziel, en dat is meest naar de geest van hem, over wie uwe ziele treurt. Eens komt de hereniging om nooit meer te scheiden van elkander.

O, wat zal dat eens zijn, om met al Gods lievelingen hand in hand te mogen gaan voor de Troon Gods en des Lams, om Hem te loven en te prijzen tot in eeuwigheid. En dat dan te mogen doen met uw eigen kind, met het zaad dat de Heere gezegend heeft.

In deze geest gesproken hebbende aan de geopende groeve, verwachtten we nog anderen van het volk om te spreken, maar er waren er verder niet die naar voren kwamen. Diep onder de indruk verlieten wij allen de dodenakker en gingen weder terug naar het sterfhuis. Daar terug gekeerd zijnde werd nog gesproken door Ouderling Schreuders van Veen, en ik meen ook nog door Versteeg van Aalburg, zeer tot onderlinge stichting, zodat Jan van Esch geen ezelsbegrafenis gehad heeft.

De Heere gaf het schijnsel van Zijn gunst kennelijk op die dag. Gods volk was opgewekt en zeer verenigd met elkander, en in diepe ootmoed en verwondering vanwege des Heeren daden.

En hiermee besluiten we, hopen dat dit kleine boekske met stichting mag worden gelezen, en voor vele harten mag gezegend worden tot afbreuk van het rijk des satans en tot uitbreiding van het Rijk van Christus. Vooral voor jeugdige mensen is het geschreven, en gehouden in uiterste eenvoud, en tevens, opdat de familieleden van onze jeugdige vriend een aandenken mogen hebben ook voor de toekomst, wanneer de gedachtenis in het geheugen zo licht gaat slijten. Dit alleen noopte de ouders de aantekeningen te maken en mij te vragen die gereed te maken voor de drukkerij. De Heere zal Zijn doel ermee bereiken.

Werkendam,
Ds. Chr. van Dam